

Latvijas Bibliotēku padomes sēdes protokols

2023.gada 28.aprīlī

Rīgā

Nr.3

Sēde notiek MS Teams platformā

Sēdi vada:

Latvijas Bibliotēku padomes priekšsēdētāja

D.Šmita

Piedalās LBP locekļi:

Rīgas Stradiņa universitātes bibliotēkas direktore

Ināra Aploka

Latvijas Biozinātņu un tehnoloģiju universitātes

Fundamentālās bibliotēkas direktore

Ilona Dobelniece

Liepājas Centrālās zinātniskās bibliotēkas direktore

Ilga Erba

Latvijas Skolu bibliotekāru biedrības valdes priekšsēdētāja,

M.Muižnieces Rīgas Mākslas skolas bibliotēkas vadītāja

Baiba Ervalde

Latvijas Bibliotekāru biedrības Bērnu un skolu bibliotēku

sekcijas vadītāja, Olaines 1.vidusskolas bibliotēkas vadītāja

Aija Jankava

Latvijas Akadēmisko bibliotēku asociācijas pārstāve,

Rīgas Tehniskās universitātes Zinātniskās bibliotēkas

direktora vietniece

Sarmīte Krauze

Bauskas Centrālās bibliotēkas direktore

Māra Kuļikauska

Kultūras informācijas sistēmu centra direktors

Armands Magone

Salaspils novada bibliotēkas direktore

Daiga Orbidāne

Latvijas Pašvaldību savienības pārstāve,

Ropažu novada pašvaldības domes priekšsēdētāja

Vita Paulāne

Latvijas Universitātes bibliotēkas direktore

Mārīte Saviča

Rēzeknes pilsētas Centrālās bibliotēkas direktore

Ruta Susēja

Valkas novada Centrālās bibliotēkas direktore

Līga Tetere

Latvijas Nacionālās bibliotēkas direktors

Andris Vilks

Kultūras ministrijas valsts sekretāres vietnieks

kultūrpolitikas jautājumos

Uldis Zariņš

Nepiedalās:

Latvijas Kultūras koledžas bibliotēkas vadītāja

Daina Valeine

Protokolē:

Kultūras ministrijas Arhīvu, bibliotēku un muzeju nodaļas
vec. referente

Vanda Bērziņa

Darba kārtība:

1. Grāmatu iegāde bibliotēkām un to kvalitāte.
2. Preiļu novada Līču bibliotēkas slēgšana.
3. RTU ZB akreditācijas atzinuma apstiprināšana.
4. Bibliotēku nozares stratēģijas jaunā redakcija.
5. Krāslavas novada bibliotēku reorganizācija.

1.§

Grāmatu iegāde bibliotēkām un to kvalitāte.

Piedalās:

Literatūras un grāmatniecības padomes locekļi Ingmāra Balode, Inga Bodnarjuka – Mrazauska, Valts Ernštreits, Artis Ērglis, Arno Jundze, Linda Karlina, Ieva Kolmane, Andra Konste, Sigita Kušnere, Vija Kilbloka, Renāte Punka, Dace Sparāne-Freimane, Maija Treile, Silvija Tretjakova.

D.Šmita izklāsta situāciju ar grāmatu iepirkumiem bibliotēkām, arvien biežāk bibliotēkas ir neapmierinātas ar grāmatu tehnisko izpildījumu. Publiskās bibliotēkas pašlaik grāmatu iepirkumiem tērē pāri par 2 milj. EUR, tas vidēji ir EUR 1,1 uz vienu iedzīvotāju. Rīgas Centrālās bibliotēkas finansējums grāmatām 2022. gadā bija EUR 250 000. Tas nozīmē, ka bibliotēkas ir nopietns spēlētājs grāmatu tirgū, bibliotēkām ir tiesības paust savu viedokli un tikt uzklausītām.

D.Šmita uzsver, ka sēdē neskarsim grāmatu saturu, runa ir tikai par tehnisko kvalitāti. Nākas dzirdēt pārmetumus no bibliotēku darbiniekiem un no lasītājiem pārmetumus, ka tērējam pašvaldības līdzekļus par grāmatām, kuras gandrīz nav iespējams izlasīt. Līdzī ir paņemtas grāmatas kā piemērs, lai klātesošie var iepazīties ar šādiem izdevumiem. Ar nožēlu jāatzīst, ka vairākas ir Valsts kultūrkapitāla fonda (turpmāk - VKKF) atbalstītas, un tie ir valsts līdzekļi. Salīdzinājumam – Rīgas CB Gadagrāmata, kuras izdošanai izlietoti EUR 2300, bet tas ir kvalitatīvs izdevums. Jautājums – ko monitorē VKKF, ja atbalstīto grāmatu tehniskā kvalitāte ir nepietiekama. Grāmata var būt mākslas vai dizaina priekšmets, bet tai ir jāpilda savs pamatuzdevums, tai ir jābūt izlasāmai. Autori un izdevēji var pārvest, ka bibliotēkas neieperk noteiktas grāmatas, bet tādas arī neiepirks.

Bibliotēkām katrai ir krājuma attīstības koncepcija. Koncepcijās viens no atlasē kritērijiem ir grāmatu poligrāfiskā kvalitāte.

D.Šmita aicina LBP locekļus izteikt viedokļus.

V.Paulāne apliecina, ka pašvaldībā ir daudz lasītāju sūdzību, sevišķi no senioriem. Kāda jēga bibliotēkām piedalīties VKKF projektu konkursos, ja to grāmatu pēc tam nevar ērti lasīt. Tā ir problēma lasītājiem – neiespējami izlasīt drukāto materiālu tā tehniskās kvalitātes dēļ. Šodien sēdē ir tik plaša iesaistīto nozaru pārstāvniecība, ir jālemj, kā kopīgā darbā, plānojot uz priekšu, šo problēmu risināt.

I.Balode lūdz nosaukt tos izdevumus, kuri ir atnesti kā piemēri.

D.Šmita apsola nosūtīt VKKF sarakstu.

D.Orbidāne min, ka ir sajūta, ka dažs izdevums tūlīt izjuks, paņemts rokās. Runājot par druku – bibliotēkas ļoti rūpējas, lai cilvēkiem ar lasīšanas grūtībām arī būtu iespēja lasīt, bet izdevumu ar palielinātu druku nav daudz. Šie cilvēki arī grib lasīt parastos izdevumus, bet nereti burtu lielums, teksta formatējums vai teksta fons dara to neiespējamu.

D.Šmita piebilst, ka ir bērnu grāmatas, kur vienā lappusē ir pāris teikumi sīkā drukā.

V.Kilbloka atzīmē, ka problēma nav radusies dažos pēdējos gados. Šeit būtu ko teikt Poligrāfiķu asociācijai. Problēma ir arī izglītībā.

Ir tāds amats – tehniskais redaktors. Ir noteiktas prasības, tehniski termini, kuri ir jāievēro, veidojot grāmatu. Viens no atnestajiem paraugiem ir skavota brošūra, bet tai bija jābūt ar līmētu muguriņu, citādi nav atverama. Uzreiz redzams, ka no poligrāfijas izpildījuma viedokļa tas ir absolūts brāķis, arī papīra kvalitāte. Un tas nav izņēmuma gadījums.

Cita problēma – dizaina grāmatas un dizaina mērķi rast netipiskus risinājumus, kad grāmata ir domāta kā dizaina priekšmets, bet nepilda grāmatas funkcijas.

LNB Bērnu literatūras centrā ir redzētas grāmatas, ko neredz tirdzniecībā, LNB tās saņem kā obligātos eksemplārus no izdevējiem, lasītāji tos var bibliotēkā lasīt. Dažās ir ļoti daudz kļūdu. Tagad katrs var *uztaisīt* grāmatu pēc savas izpratnes, izdot to par savu naudu. Kā bibliotēkas vadītāja tādas nepirktu. Tā ir arī bibliotēkāju atbildība, ko piedāvā lasītājiem, ir jāprot izvēlēties.

Jautājums VKKF, cik lielā mērā izaicinājumi - tā sauktā mākslas plosīšanās - ietekmē ekspertu izvēli?

D.Šmita iestarpina, ka diemžēl tiek izdotas arī grāmatas, kuras vispār netiek lasītas. Ja VKKF tās atbalsta, līdzekļi nelietderīgi tiek tērēti divreiz: fonds tērē valsts līdzekļus, pēc tam bibliotēkas tās iepērk.

I.Balode pateicas par padziļināto skatījumu. Apskatījās, ka viens no minētajiem negatīvajiem piemēriem ir tapis Valtera Dakšas izdevniecībā. V.Dakšas izdevniecība lielā mērā uztur jauno un ambiciozo literatūras procesu. Ne finansiāli, bet šo literatūru atbalstošā aspektā. Jaunajiem literātiem ir grūti uzreiz nokļūt pie atzītām izdevniecībām. Šie darbi tiek lasīti, jo tie pārstāv jauno literātu paaudzi. Iespējams, šo grāmatu lasītāji nav bibliotēku lasītāji.

Bet VKKF ir sakrājies daudz pretenziju pret V.Dakšu izdevējdarbības sakarā, nozares kuratore to varētu komentēt. Konkrētais izdevējs pašlaik nav atbalstāmo skaitā. Tāpēc interesē, vai ir vēl citi izdevēji, kuri būtu šai aspektā jāvērtē.

D.Šmita komentē, ka runa noteikti nav tikai par V.Dakšu. Bibliotēkās ir statistika, ko lasa, ko nelasa.

V.Kilbloka komentē cenas un kvalitātes neatbilstību. Neizprot, kā grāmata ar 6 lpp., kura maksā EUR 5,57, paša autora izdota, nonāk bibliotēkās.

R.Punka komentē, ka Grāmatizdevēju asociācija rīko grāmatu dizaina konkursu. Tika iesniegti kvalitatīvi ļoti atšķirīgi izdevumi. Bieži vien tie ir autoru pašu izdevumi, viņu zināšanas par maketēšanu ir ļoti vājas. Ir firmas, kas piedāvā autoriem izdot grāmatas. Autori paši finansē un piedāvā izdevumus tieši bibliotēkām, nevis tirdzniecības vietās. Pašizdevēji rada ļoti lielu daļu šo problēmu.

D.Šmita atzīmē, ka ar nožēlu jākonstatē, ka VKKF atbalsts šodien vairs nav kvalitātes garants.

V.Kilbloka interesējas, vai bibliotēkām ir kāds formāls vai neformāls veidojums, kas koordinē ko kura bibliotēka iepērk.

D.Šmita atbild, ka bibliotēkas krājuma izvēlē ir neatkarīgas, bet ir reģionu galvenās bibliotēkas, kuras savā bibliotēkā izvērtē, ko iepirkt, un konsultē reģiona bibliotēkas.

I.Erba piebilst, ka bibliotēkās, arī Liepājas CZB, ir krājuma komisija, grāmatas tiek iepirkta centralizēti pilsētas bibliotēku tīklam. Poligrāfiskai kvalitātei ir ļoti liela nozīme atlasē.

L.Tetere izklāsta, ka Valkas reģionā katra bibliotēka individuāli izvēlas, bet katrai ir izstrādāta krājuma komplektēšanas stratēģija, grāmatas tiek vērtētas gan saturiski, gan vizuāli.

A.Jundze bieži apmeklē bibliotēkas, tādēļ var vērtēt no bibliotēku, gan no literātu puses. Grāmatu kvalitāte ir sens sāpīgs jautājums, bibliotēkās rāda nesen iegādātas grāmatas, kuras spurojas vāki.

Mēs ļoti gaidām, ka VKKF vērtēs tehnisko kvalitāti. Bet VKKF eksperti bieži vien nemaz neredz manuskriptu. Arī ja redzētu, eksperti, kuri vērtē radošo kvalitāti, nespēj profesionāli novērtēt maketa kvalitāti. Tā nevar atrisināt problēmu.

Priekšlikums – kopā atbilstošiem ekspertiem ik pēc gada vai pusotra, lai izvērtētu izdevumus, konstatētu brāķi. Nozares, VKKF, Kultūras ministrijas pārstāvji būtu eksperti.

Problēma ir, ka autori iesniedz firmām nodrukāt grāmatu, neiesaistot redaktoru. Tas, ko nodrukā, nav grāmata. Redaktors no tiem tekstiem varētu sagatavot grāmatu. Ir izdevēji,

kuri piedāvā nodrukāt un atsūtīt grāmatu. VKKF nevajadzētu atbalstīt izdevniecības, kuras izdod šādas grāmatas.

S.Tretjakova piebilst, ka LNB atbalsta tikai profesionālu grāmatu mākslu. Grāmatu tirgu regulē pircēju izvēle. Bibliotēkas nedrīkst pirkt kvalitatīvi neatbilstošas grāmatas.

R.Punka informē, ka VKKF atbalsta projektus, ja autoram ir līgums ar izdevniecību. Bibliotēkām ieteikums sekot, vai izdevējs ir Izdevēju asociācijas biedrs. Asociācija seko kvalitātei, izdevējs ar sliktu reputāciju nekad nebūs asociācijas biedrs.

S.Kušnere informē par VKKF iespējām. Fonds finansē projektus avansā, eksperti vērtē tikai iesniegto. Tādēļ pārmet, ka iesniegtā grāmata nav izdota kvalitatīvi, nebūtu korekti. Spriežot par profesionālo izglītību, ir jārūnā gan par poligrāfiju, gan dizainu, gan valodu. No pieredzes var teikt, ka augstskolu programmās nav praktisku lietu, pamatā tā ir akadēmiska izglītība. Problēma nodrošināt programmas šauram tirgum.

Kvalitātes noteicējs ir pircējs. Ja pircējs redz, ka piedāvājums neatbilst kvalitātes pamatprasībām, kādēļ pirkt. Jautājums ir par izglītošanu un iespēju nepirkt nekvalitatīvus izdevumus. Tipogrāfijas tikai izpilda klienta pasūtījumu.

D.Orbidāne skaidro, ka bibliotēkām ir atšķirīgas komplektēšanas iespējas. Ir bibliotēkas, kuras grāmatas izvēlas e-katalogā, tirgotāji tās piegādā. Bibliotēkām šādā gadījumā nav iespēju pirms pirkšanas redzēt grāmatu.

Runājot par VKKF, vai tomēr nevarētu ieviest noteiktus tehniskus parametrus, kuri tipogrāfijām būtu jāpilda.

V.Kilbloka skaidro, ka tehniskais redaktors skata kvalitāti. Tā ir profesionāla izglītība, kurai attiecīgajam speciālistam ir jābūt. Ja izglītība ir paputējusi, rezultāts ir, kāds ir.

Izdevējam un tehniskajam redaktoram ir jāsaprot, ka ir dažādi lietotāji ar atšķirīgām vajadzībām. Ir jāņem vērā gan bibliotēku, gan pircēju vajadzības, kuri vēlas māksliniecisku izpildījumu. Tipogrāfijām mūsdienās tas ir iespējams.

Pērkot izdevumu, ir jāskatās, kas ir izdevējs, vai izdevējs vispār ir norādīts.

A.Jundze uzsver, ka ne autors, ne eksperts nav profesionāli poligrāfiķi.

I.Balode par VKKF iespējām atbild, ka fonda nolikumā ir vairākas atbildes un iesaka to izlasīt. Komisijā vispār nav ekspertu ar poligrāfijas izglītību vai pieredzi. Eksperti vērtē literāro tekstu kvalitāti. Ja VKKF sašaurinās projektu pieteikšanas iespējas līdz gatavam maketam, un izdevniecībām būs jāuzņemas atbildība, tas procesu ļoti paildzinās un ierobežos. Tikai debijas izdevumiem tiek prasīts pilns manuskripts.

U.Zariņš apkopo viedokļus un izsaka priekšlikumus.

Bibliotēkas iepērk arī nekvalitatīvas grāmatas. Ieteikums LBP mudināt reģionu galvenās bibliotēkas izvērtēt reģiona bibliotēku komplektēšanas principus.

Aicināt uz tikšanos ar Literatūras un grāmatniecības padomi poligrāfistus, runāt par poligrāfijas speciālistu izglītošanas iespējām.

Kultūras ministrija un VKKF sarunās plānos konceptuāli runāt par grāmatu tipogrāfisko izpildījumu. Lems, kā mainīt projektu atbalsta principus.

Padome nolemj, ka komunikācija ir jāturpina arī bibliotēku vadītāju vidē.

2.§

Preiļu novada Līču bibliotēkas slēgšana.

Piedalās:

Preiļu novada pašvaldības izpilddirektora vietniece Sanda Launerte, Preiļu Galvenās bibliotēkas direktore Ilona Skorodihina.

D.Šmita informē, ka ir saņemts pašvaldības iesniegums LBP atbalstīt Preiļu novada Līču bibliotēkas slēgšanu un arī pagasta iedzīvotāju vēstule ar lūgumu nepieļaut bibliotēkas slēgšanu.

S.Launerte izklāsta situāciju, kādēļ pašvaldība plāno slēgt Līču bibliotēku: mazs lasītāju skaits, apdzīvotā vieta atrodas tiešā pilsētas tuvumā. Ietaupītos līdzekļus varēs pārdalīt citām bibliotēkām.

I.Skorodihina iepazīstina ar bibliotēkas darbības rādītājiem, atbild uz padomes locekļu jautājumiem. Attālums no Līciem līdz Preiļiem ir aptuveni 300 m, no tālākā pagasta punkta līdz Preiļu Galvenajai bibliotēkai ir aptuveni 3 km. Ēkā, kur atrodas bibliotēka, atrodas arī sociālās aprūpes centrs. Preiļu Galvenā bibliotēka plāno 2 reizes mēnesī aprūpes centrā, vienojoties ar centra darbiniekiem, piegādāt grāmatas un sniegt bibliotēkāros pakalpojumus. Līču bibliotēkas krājums tiks sadalīts pārējām novada bibliotēkām, internets ir pieejams aprūpes centrā. 2022.gadā Līču bibliotēkā bija 28 lasītāji, kuri nav lasītāji arī Preiļu Galvenajā bibliotēkā, 2023. gadā – 15 lasītāji.

Latvijas Bibliotēku padomes locekļi,

atklāti balsojot „Par” (14 balsis), „Atturas” (2), „Pret” (nav) **nolemj:**

neibilst pret Preiļu novada Līču bibliotēkas slēgšanu ar nosacījumu, ka arī turpmāk pagasta iedzīvotājiem tiks nodrošināti bibliotēkas un informācijas pakalpojumi apdzīvotajā vietā “Līči”.

3.§

RTU ZB akreditācijas atzinuma apstiprināšana

Latvijas Bibliotēku padomes locekļi,

atklāti balsojot „Par” (15 balsis), „Atturas” (1), „Pret” (nav) **nolemj:**

akreditēt valsts nozīmes bibliotēkas statusā RTU Zinātnisko bibliotēku.

4.§

Bibliotēku nozares stratēģijas jaunsā redakcijas izskatīšana

Piedalās:

LNB Attīstības departamenta direktore Katrīna Kukaine.

U.Zariņš norāda, ka padomes locekļu ieteikumi ir iestrādāti jaunajā stratēģijas redakcijā. K.Kukaine skaidro, ka stratēģijā tika iestrādāti svarīgi LNB un KISC darba virzieni: datu centrs, papīra restaurācijas centrs, digitālā mantojuma platforma. Plānotajam papīra restaurācijas centram nav finansējuma infrastruktūras attīstībai, tomēr attīstība ir arī finansējuma meklēšana, cilvēkresursu pilnveidošana.

D.Orbidāne iesaka teksta redakcionālus labojumus, padome tos atbalsta.

Padome **nolemj** apstiprināt Bibliotēku nozares stratēģijas jauno redakciju.

5.§

Krāslavas novada bibliotēku reorganizācija

D.Šmita ziņo, ka ir saņemts iesniegums no Krāslavas pašvaldības par novada bibliotēku centralizāciju, pievienojot pie Krāslavas novada centrālās bibliotēkas pagastu bibliotēkas kā tās struktūrvienības. Visas filiālbibliotēkas un amata vietas un likmes tiks saglabātas.

Padome **atbalsta** plānoto reorganizāciju.

Latvijas Bibliotēku padome **nolemj:**

Nākamo LBP sēdi organizēt klātienē 24.maijā plkst.10.00 Team platformā.

Sēdes vadītāja
Protokolētāja

D.Šmita
V.Bērziņa

Latvijas Bibliotēku padomes priekšsēdētāja

(*paraksts) D.Šmita

*Šis dokuments ir parakstīts ar drošu elektronisko parakstu